

O BISERICĂ A LUI VLAD ȚEPEȘ LA TÂRȘOR

de C. C. GIURESCU.

Pe locul vechiului Târșor, înfloritorul centru politic și comercial din secolele al XV-lea și al XVI-lea, se mai văd înălțându-se azi ruinele a trei biserici. Una din ele, mai bine păstrată, are încă picturile care represintă pe membrii din familia lui Antonie Vodă din Popești, după cum a arătat d. Iorga în „Inscripții din Biserica României” II, 45. De curând, am putut afla¹, datorită indicațiilor d-lui Popescu-Strejnicu, căruia îi aduc aici mulțumirile mele, și pisania acestei biserici. Ea fusese luată în 1886 de la locul ei, de-asupra ușii de intrare, pentru a fi întrebuințată ca material de construcție, și numai mulțumită unei întâmplări fericite — nu se potrivea la locul ce i se hotărâse de zidar — s’a putut păstra până azi. Actualmente se află în curtea bisericii din comuna Strejnicu, aproape de Târșor. Are forma unei prisme dreptunghiulare și e ruptă în două bucăți neegale. Inscripția, frumos săpată în piatră și păstrată în de ajuns de bine spre a putea fi descifrată²), e următoarea:

Mltie bjēē lō Vlad voevōda i gdnū vāse[i] [z]emli uggrovlahiiscoi, snū Vlada velicāgo voevoda, sāzda i sāvrași [sā]i hram iunia 24, vlet 6969. Ind. 9.

„Cu mila lui Dumnezeu, Io Vlad Voevod și Domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui Vlad Voevod, a zidit și a săvârșit această biserică, Iunie 24, în anul 6969 (1461) indictionul 9“.

Acest Vlad, fiul marelui Vlad Voevod, e Vlad Țepeș (1456—1462), pe care eram obișnuiți să-l cunoaștem într’o altă ipostasă decât aceia de ctitor de lăcașuri sfinte¹. Se adaugă o nouă trăsătură deci la figura aceasta destul de interesantă a trecutului nostru.

Biserica lui Țepeș, așa cum se înfățișează azi, nu mai represintă forma originală, ci una prefăcută de două ori: întâiu sub Constantin Brâncoveanu, care e arătat ca ctitor, împreună cu Doamna sa Marica, a doua oară în prima jumătate a secolului

Fig. 1. Târșor. Pisania Bisericii din deal

¹) Însemnarea de față era reductată și dată la „Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, când d. Gh. Zagoriț, care luase totuși cunoștință de cercetarea mea la Târșor, s’a grăbit să publice — de sigur, spre a și asigura meritul descoperirii — un articol intitulat „Vlad Țepeș” în „Gazeta Cărților”, Anul II, No. 1 (15 Aprilie 1922), ce apare în Ploești, în care articol dă inscripția de mai sus în transcriere latină și cu traducere. Însă, după cum se știe, graba strică treaba. Transcrierea d-lui Zagoriț e mai întâiu principal defectuoasă, căci alfabetul latin — din lipsă de semne — nu poate reda toate sunetele slave (de ex.: ierî și ierû. Apoi, ea lasă necompletate cuvinte a căror restituire e evidentă (de ex.: *emli* pentru *[z]emli* și transcriere neexact *velicāgo* pentru *velicāago*). Așa în cât am socotit necesar — căci inscripția ar putea fi întrebuințată și de filologi — să dau și transcrierea mea însoțind-o și de o fotografie a inscripției.

²) În special pe prima bucată, inscripția s’a păstrat bine. Pe cea de a doua, însă, fiind expusă mai mult intemperiilor, inscripția e mai ștersă după cum se poate observa și din fotografie.

al XIX-lea². Cu toate acestea se observă ușor, sub tencuiala târzie, unele forme arhitectonice, care s’ar putea să fie chiar cele originale, de la biserică lui Țepeș. Așa e, de pildă, brâul mărginit de două rânduri de zimți, care încinge biserică de jur împrejur și arcadele semicirculare de partea superioară a clădirii. O cercetare stilistică a acestei biserici ar fi de o deosebită însemnătate pentru istoria artei noastre bisericesti, mai ales acumă când îi știm data întemeierii. La aceasta ar fi de folos compararea cu ruinele celei de a doua biserici

¹) V. I. Bogdar, *Vlad Țepeș și narațiunile germane și rusești asupra lui*, București 1896 pp. 3-4.

²) Despre această a doua transformare n’avem nici o măturie scrisă, care să precizeze data. Stilul însă o arată a fi de atunci (prima jumătate a secolului al XIX-lea).

din Târșor¹⁾, care presintă, din punct de vedere arhitectonic, o asemănare remarcabilă cu cea dinfăiu,

Fig. 2. Târșor. Biserica din deal.

ceea ce ar fi un indiciu că au fost zidite cam în aceeași epocă. S'ar putea ca aceste ruine să fie ale bisericii înălțate, tot în Târșor, după cum ne spune cronică²⁾, de Vladislav (1447-1456), predecesorul lui Țepeș.

Cât despre cea de-a treia biserică, prezentând admirabile ziduri în cărămidă aparentă, ne lipsește orice măturie scrisă. Singurul element de datare e stilul ei, pe baza căruia d. Iorga o așează între 1550—1600³⁾. Se observă și aici brâul dințat identic cu cel dela celelalte două biserici. Ar fi de dorit ca și această biserică să formeze obiectul unei cercetări stilistice comparate, prin ajutorul căreia s'ar putea, cred, lămuri data întemeierii.

Ca un amănunt interesant adaug faptul că, după,

¹⁾ Situată în parcul proprietății Moruzi.

²⁾ „Istoriile Domnilor Țării Românești”, ed. Iorga, București 1932 p. 18. Cf. și Gh. Zagoriș, *Evoluția istorică a târgurilor și orașelor între Buzău, Târgoviște și București*, publicat în „Anuarul de geografie și antropogeografie” (1914—1915), București 1915. p. 291 și notele 2—4.

³⁾ O. c., p. 5.

o tradiție locală¹⁾, erau în Târșor șapte mănăstiri, ceea ce ar arăta că aici se dezvoltase, pe lângă un centru în semnat, comercial, laic, și o puternică viață monahală. Din aceste mănăstiri, însă, nu se mai păstrează astăzi, după cum am spus, decât ruinele celor trei biserici, amenințând și ele să dispară în câțva timp.

CÂTEVA NOTE ASUPRA BISERICILOR DIN TÂRȘOR

de VIRG. DRĂGHICEANU

Biserica de pe deal, își datorește forma sa exterioară, actuală, cu pilastrii, unei reparațiuni făcute pe la începutul veacului al XIX-lea, când s'au cioplit largile arcaturi superioare, caracteristice veacului al XVI-lea, despărțite printr'un brâu în zimți de ocnițele patrate aflate dedesupt.

Intre picturi se află la dreapta ușii: portretele „Maria și Constantin Basarab Brâncoveanu”, pe peretele nordic, se află portretul „Ilinței Doamna”.

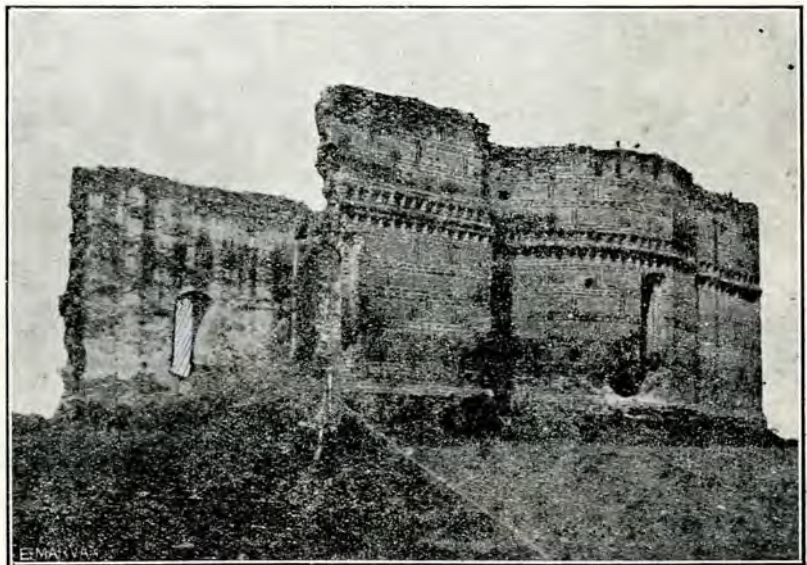

Fig. 3. Târșor. Biserica din vale.

cu doi copii: „Maria și Ion», pe peretele Est: „Neagul”. Se află de asemenea o inscripție mutilată.

...Și s'au prefăcut cu ajutorul lui Dumnezeu și cu cheltuiala tuturor poporanilor... ostănetitor Petre, Târșor Vechi. Aug. 13 leat 7216 (1708). Deci această biserică a fost numai prefăcută sub Brâncoveanu, ceea ce confirmă suposiția d. lui Giurescu.

¹⁾ Comunicată de preotul Popescu din comuna Strejnicu.